

Коли варто розпочинати закупівлю електричної енергії?

Закупівля електричної енергії є однією з найбільш актуальних потреб кожного замовника. Для забезпечення своєї потреби замовники мають проводити таку закупівлю щороку, а іноді і декілька разів на рік. Тому в даному матеріалі розберемо, коли варто розпочинати закупівлю електричної енергії та чому.

Конкуренція на ринку електричної енергії

З 01.01.2021 замовникам, які є побутовими споживачами, заборонено закуповувати електричну енергію у постачальників універсальних послуг. Винятком є малі побутові споживачі. Згідно з пунктом 42 частини 1 статті 1 [Закону України «Про ринок електричної енергії»](#) малий побутовий споживач — споживач, який не є побутовим споживачем і купує електричну енергію для власного споживання, електроустановки якого приєднані до електричних мереж з договірною потужністю до 50 кВт.

Але варто зазначити, що придбання електричної енергії у постачальника універсальних послуг є правом замовника (малого побутового споживача), а не обов'язком. Крім цього, таке придбання електричної енергії може порушувати принципи публічних закупівель, викладені у статті 5 [Закону України «Про публічні закупівлі»](#), а саме: добросовісна конкуренція серед учасників, максимальна економія, ефективність та пропорційність, відкритість та прозорість на всіх стадіях закупівель, недискримінація учасників та рівне ставлення до них, оскільки замовник, замість проведення конкурентної закупівлі, застосовує переговорну процедуру закупівлі або укладає договір без використання електронної системи закупівель.

Тож давайте проаналізуємо, чи дійсно ринок електричної енергії конкурентний. Відповідно до Ліцензійного реєстру Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, станом на 09.07.2021 913 постачальників електричної енергії мають чинну ліцензію. Отже, це говорить про те, що ринок електричної енергії є конкурентним. Далі пропоную проаналізувати конкуренцію у закупівлях, оголошених наприкінці 2020 — протягом 2021 року, за допомогою модуля <https://bi.prozorro.org/>.

У період з вересня по грудень 2020 року проведено 18 132 конкурентні закупівлі електричної енергії, з них:

завершено — 30,8 %, що складає 5 585 закупівель;

скасовано — 6,2 %, що складає 1 124 закупівлі;

не відбулися — 63 %, що складає 11 423 закупівлі.

Водночас 211 учасників брали участь у таких закупівлях. Варто зазначити, що середня кількість тендерних пропозицій / пропозицій склала 2,13. Тобто в середньому два учасники змагалися за перемогу у закупівлі. Такий низький відсотковий показник учасників пов'язаний з тим, що велика кількість закупівель не відбулася. Якщо виокремити лише завершені закупівлі, то середній показник кількості поданих тендерних пропозицій / пропозицій збільшується до 3,56.

У період з січня по травень 2021 року кількість закупівель електричної енергії склала 8 776, з них:

завершено — 39,4 %, що складає 3 458 закупівель;

скасовано — 6 %, що складає 526 закупівель;

не відбулися — 53,8 %, що складає 4 722 закупівлі;

на етапі проведення — 0,8 %, що складає 70 закупівель.

Водночас загальна кількість учасників склала 210, а середня кількість тендерних пропозицій / пропозицій — 2,45. Знову ж таки враховуючи великий відсоток закупівель, які не відбулися, виокремлюємо тільки завершені та отримуємо середню кількість тендерних пропозицій / пропозицій — 3,5.

З вищенаведеного аналізу ми розуміємо, що більшість закупівель не відбулися через подання менше двох пропозицій для участі у відкритих торгах або відсутність пропозиції у спрощеній закупівлі. Проте причини, чому учасники не прийшли на закупівлі, можуть бути різними. Головна з них — заниження очікуваної вартості закупівлі.

Зробивши загальний аналіз результатів закупівель, ми отримали доволі песимістичну картину, але якщо розглядати окремі закупівлі, все не так погано, як здається. Наприклад, у закупівлях № [UA-2020-08-17-003973-a](#) та № [UA-2020-09-03-005415-b](#) взяли участь аж по 8 учасників, і таких закупівель чимало.

Отже, ринок електричної енергії — конкурентний і ми маємо виконувати вимоги Закону України «Про публічні закупівлі» (далі — Закон) та проводити конкурентні закупівлі електричної енергії на 2022 рік. Тож далі розберемо, коли варто розпочинати закупівлю електричної енергії на наступний рік.

Чому закупівлі електричної енергії можуть тривати декілька місяців?

Головною причиною тривалої закупівлі електричної енергії є оскарження тендерної документації або рішень, дій чи бездіяльності замовника після проведення оцінки та / або розгляду тендерних пропозицій. Це також доводить велику конкуренцію на ринку. Тому замовникам варто розпочинати таку закупівлю заздалегідь, наприклад у вересні поточного року. Розглянемо декілька прикладів закупівель.

Закупівля № 1 — оголошення № [UA-2021-01-28-001118-с](#). Інформація про процедуру закупівлі:

вид закупівлі — відкриті торги з публікацією англійською мовою на 6 лотів;

дата оголошення процедури закупівлі — 28.01.2021;

кінцевий строк подання тендерних пропозицій — 28.02.2021;

дата подання скарг — 05.03.2021;

дата прийняття рішення Органом оскарження — 22.03.2021;

дата укладення договору про закупівлю — 26.04.2021

Отже, закупівля електричної енергії в цьому випадку тривала 3 місяці.

Закупівля № 2 — оголошення № [UA-2020-12-22-012466-с](#). Інформація про процедуру закупівлі:

вид закупівлі — відкриті торги з публікацією англійською мовою;

дата оголошення процедури закупівлі — 22.12.2020;

дата подання скарги № 1 на тендерну документацію — 29.01.2021;

дата прийняття рішення Органом оскарження щодо скарги № 1 — 12.02.2021;

кінцевий строк подання тендерних пропозицій — 19.03.2021;

дата подання скарги № 2 — 06.04.2021;

дата подання скарги № 3 — 07.04.2021;

дата прийняття рішення Органом оскарження щодо скарги № 2 — 19.04.2021;

дата прийняття рішення Органом оскарження щодо скарги № 3 — 05.05.2021;

дата подання скарги № 4 — 28.05.2021;

дата прийняття рішення Органом оскарження щодо скарги № 2 — 24.06.2021;

дата укладення договору про закупівлю — 19.07.2021.

Дана закупівля тривала 7 місяців, оскарження — майже 3 місяці.

Закупівля № 3 — оголошення № [UA-2021-02-12-011953-с](#). Інформація про процедуру закупівлі:

вид закупівлі — відкриті торги;

дата оголошення процедури закупівлі — 12.02.2021;

кінцевий строк подання тендерних пропозицій — 28.02.2021;

дата подання скарги № 1 — 16.03.2021;

дата прийняття рішення Органом оскарження щодо скарги № 1 — 29.03.2021;

дата подання скарги № 2 — 28.04.2021;

дата прийняття рішення Органом оскарження щодо скарги № 2 — 14.05.2021;

дата укладення договору про закупівлю — 07.06.2021.

Закупівля № 3, незважаючи на невелику очікувану вартість, затягнулася на 2 місяці у зв'язку з оскарженням рішень замовника і загалом тривала майже 4 місяці.

Закупівля № 4 — оголошення № [UA-2021-01-04-001483-b](#). Інформація про процедуру закупівлі:

вид закупівлі — відкриті торги;

дата оголошення процедури закупівлі — 04.01.2021;

кінцевий строк подання тендерних пропозицій — 20.01.2021;

дата подання скарги № 1 — 01.02.2021;

дата прийняття рішення Органом оскарження щодо скарги № 1 — 12.02.2021;

дата подання скарги № 2 — 02.03.2021;

дата прийняття рішення Органом оскарження щодо скарги № 2 — 16.03.2021;

дата укладення договору про закупівлю — 01.04.2021

Отже, закупівля № 4 тривала майже 4 місяці, з яких оскарження рішень замовника зайняло 1,5 місяці.

Більше про вимоги, які можуть вважатися дискримінаційними, читайте у статті «Дискримінаційні вимоги при закупівлі електричної енергії», яка буде опублікована найближчим часом на порталі [RADNUK.COM.UA](#).

Враховуючи викладене, орієнтовний строк проведення «ідеальних» відкритих торгів (без продовження строків розгляду тендерних пропозицій, без продовження строку укладення договору про закупівлю) складає 51 день, а це майже 2 місяці. Чому? Мінімальний строк подання пропозицій — 15 днів, строк розгляду тендерних пропозицій, наприклад за умови подання чотирьох тендерних пропозицій, з яких три тендерні пропозиції розглянуто та відхилено замовником, — 26 календарних днів, строк на оскарження рішення про визначення переможця — 10 днів. Ось і отримуємо 51 календарний день.

Тому, якщо закупівлю електричної енергії ми розпочинаємо у вересні, то вийти на укладання договору про закупівлю можемо на кінець жовтня, але це «ідеальний» варіант, який, на жаль, у публічних закупівлях трапляється рідко. У разі оскарження учасником тендерної документації або ж рішень, дій чи бездіяльності замовника після розгляду тендерних пропозицій процедура закупівлі може затягнутися на 10 робочих днів (орієнтовно 12 календарних днів) і приблизно складатиме 63 дні. А у разі наявності двох або більше скарг така процедура закупівлі може затягнутися і на три місяці, і на чотири. У

такому випадку на укладання договору про закупівлю ми вийдемо наприкінці грудня або ж взагалі у січні наступного року.

Строки для проведення відкритих торгів з публікацією англійською мовою, так званих «євроторгів», ще більші. За умови проведення такої процедури закупівлі без продовження будь-яких строків нам знадобиться майже три місяці. Якщо ж будуть скарги, тоді взагалі чотири або п'ять місяців. І на укладання договору про закупівлю можемо розраховувати тільки у наступному році.

Підсумовуючи можемо зробити орієнтовний графік проведення процедур закупівель електричної енергії у вигляді таблиці:

Таблиця

Вид закупівлі	Орієнтовний строк проведення закупівлі («ідеальний» варіант)	Орієнтовний строк проведення закупівлі (наявність 1 скарги)	Орієнтовний строк проведення закупівлі (наявність 2 скарг)
Відкриті торги	51 день (майже 2 місяці)	63 дні (2 місяці)	75 днів (майже 3 місяці)
«Євроторги»	78 днів (майже 3 місяці)	90 днів (3 місяці)	102 дні (3,5 місяці)

Враховуючи викладене, можемо дійти висновку, що закупівлю електричної енергії варто розпочинати у вересні поточного року для того, щоб укласти договір про закупівлю до кінця поточного року для задоволення потреби наступного року.

Як проводити закупівлю на наступний рік, якщо відсутнє фінансування?

Чимало замовників звертаються із запитанням: як оголосити закупівлю, якщо відсутнє фінансування? Відповідь доволі проста: Законом не встановлено обов'язку замовника складати та затверджувати річний план закупівель на підставі кошторису або фінансового плану / плану асигнувань / плану використання бюджетних коштів тощо. Тому, враховуючи відсутність заборони Закону щодо проведення закупівель до набрання чинності Закону про Державний бюджет України, затвердження кошторису, плану використання бюджетних коштів, фінансового плану підприємства, замовник для забезпечення невідкладних потреб у товарах, роботах і послугах у наступному році може наприкінці поточного року (або на початку наступного року) розпочати закупівлю за

відповідним предметом закупівлі.

Як зазначив Уповноважений орган у рекомендаційному [лісті щодо планування закупівель № 3304-04/54160-06 від 03.09.2020](#): «при укладанні договору про закупівлю за результатом процедури розпоряднику (одержувачу) бюджетних коштів необхідно обов'язково враховувати вимоги частини першої статті 23 БКУ та частини четвертої статті 48 БКУ, які забороняють взяття розпорядниками (одержувачами) бюджетних зобов'язань та здійснення платежів без відповідних бюджетних асигнувань, що в свою чергу надаються відповідно до встановлених бюджетних призначень. Тому в проєкті договору про закупівлю та договорі про закупівлю замовнику необхідно передбачити відповідний порядок виникнення договірних зобов'язань залежно від реального фінансування. При цьому істотні умови договору про закупівлю не можуть змінюватися після його підписання до виконання зобов'язань сторонами в повному обсязі, крім випадків, передбачених Законом».

Детальніше читайте на порталі RADNUK.COM.UA у статті «[Закупівля електроенергії: укладаємо договори своєчасно](#)».

Що робити, якщо все ж таки не встигли укласти новий договір про закупівлю на наступний рік?

Відповідно до пункту 8 частини 5 статті 41 Закону істотні умови договору про закупівлю не можуть змінюватися після його підписання до виконання зобов'язань сторонами в повному обсязі, крім випадку зміни умов у зв'язку із застосуванням положень частини 6 статті 41 Закону, а саме: дія договору про закупівлю може бути продовжена на строк, достатній для проведення процедури закупівлі / спрощеної закупівлі на початку наступного року в обсязі, що не перевищує 20 відсотків суми, визначеної в початковому договорі про закупівлю, укладеному в попередньому році, якщо видатки на досягнення цієї цілі затверджено в установленому порядку.

А тому замовник має право продовжити діючий договір про закупівлю на наступний рік в обсязі, що не перевищує 20 відсотків суми, визначеної в початковому договорі про закупівлю, укладеному в попередньому році, на строк, достатній для проведення процедури закупівлі / спрощеної закупівлі на початку наступного року. Детальніше читайте на порталі RADNUK.COM.UA у статті «[Чотири з половиною умови правомірного продовження дії договору про закупівлю на 20 %](#)».

Дії замовника у разі відмови постачальника продовжувати договір на 20 відсотків на наступний рік

Зазвичай внесення змін до істотних умов договору про закупівлю має відбуватися за згодою обох сторін такого договору, звичайно, якщо це передбачено його умовами. Проте

трапляються випадки, коли замовники розраховують на продовження договору про закупівлю електричної енергії на 20 відсотків на наступний рік, але постачальник проти. Тоді і постає питання: що роботи замовнику?

На щастя, частиною 1 статті 64 Закону України «Про ринок електричної енергії» передбачено, що постачальник «останньої надії» надає послуги з постачання електричної енергії споживачам у разі:

банкрутства, ліквідації попереднього електропостачальника;

завершення строку дії ліцензії, зупинення або анулювання ліцензії з постачання електричної енергії споживачам попереднього електропостачальника;

невиконання або неналежного виконання електропостачальником правил ринку, правил ринку «на добу наперед» та внутрішньодобового ринку, що унеможливило постачання електричної енергії споживачам;

необрання споживачем електропостачальника, зокрема після розірвання договору з попереднім електропостачальником;

в інших випадках, передбачених правилами роздрібного ринку.

Згідно з частиною 9 статті 64 Закону України «Про ринок електричної енергії» постачальник «останньої надії» постачає електричну енергію споживачу протягом строку, що не може перевищувати 90 днів. Після завершення зазначеного строку постачальник «останньої надії» припиняє електропостачання споживачу.

Тобто у замовника є можливість у разі закінчення строку дії договору про закупівлю електричної енергії та необрання нового постачальника перейти на постачальника «останньої надії».

Який вид закупівлі вибрати та як провести закупівлю електричної енергії у постачальника «останньої надії», читайте на порталі RADNUK.COM.UA у статті [«Останні зміни НПА щодо закупівлі електроенергії у постачальника "останньої надії"»](#).

Зауважимо, що ціна на постачання та розподіл електричної енергії постачальника «останньої надії» значно вища ринкової, проте є регульованою, оскільки затверджується Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг.

Висновки

Ринок електричної енергії конкурентний і ми маємо виконувати вимоги Закону та проводити конкурентні закупівлі електричної енергії на 2022 рік.

Строк проведення відкритих торгів на закупівлю електричної енергії може складати 2-4 місяці.

Строк проведення відкритих торгів з публікацією англійською мовою на закупівлю електричної енергії може складати 3-5 місяців.

Закупівлю електричної енергії варто розпочинати у вересні поточного року для того, щоб укласти договір про закупівлю до кінця поточного року для задоволення потреби наступного року.

Враховуючи відсутність заборони Закону щодо проведення закупівель до набрання чинності Закону про Державний бюджет України, затвердження кошторису, плану використання бюджетних коштів, фінансового плану підприємства, замовник для забезпечення невідкладних потреб у товарах, роботах і послугах у наступному році може наприкінці поточного року (або на початку наступного року) розпочати закупівлю за відповідним предметом закупівлі.

Замовник має право продовжити діючий договір про закупівлю на наступний рік в обсязі, що не перевищує 20 відсотків суми, визначеної в початковому договорі про закупівлю, укладеному в попередньому році, на строк, достатній для проведення процедури закупівлі / спрощеної закупівлі на початку наступного року.

У замовника є можливість у разі закінчення строку дії договору про закупівлю електричної енергії та необрання нового постачальника перейти на постачальника «останньої надії».

Статті за темою на порталі **RADNUK.COM.UA**:

[«Закупівля електроенергії: укладаємо договори своєчасно»](#);

[«Чотири з половиною умови правомірного продовження дії договору про закупівлю на 20 %»](#).